

Každý respondent je náš VIP

Aby mohl Český statistický úřad naplňovat svou činnost, tedy poskytovat společnosti data o sobě samé, musí tato data nejprve získat. Snadno se to řekne, ale realita není tak úplně jednoduchá.

Statisticy každoročně obesílají podnikatele, obecní a krajské úřady, neziskové, vládní a finanční instituce statistickými výkazy a dotazníky. Neobdrží je však všichni. Jak se tedy stane, že zjišťovací dotazník z ČSÚ přistane právě na vašem stole? Statistika si pro svá zjišťování vybírá reprezentativní zástupce a předpokládá, že obdobné údaje by vyplnili i ti, kteří osloveni nebyli. Dalo by se říci, že kdo dostane statistický výkaz, stává se pro statistiky VIP osobou.

Data pro statistická zjišťování se získávají z tzv. výběrových souborů. To je skupina osob nebo firem (respondentů), které byly zařazeny do statistického zjišťování podle určitých přesně zadaných parametrů. Výběrové soubory jsou nově sestavovány každý rok. Respondenti jsou nejen občané, ale zejména aktivní fyzické a právnické osoby, jako takové vznikají, zanikají či mění svá zaměření a tím i své charakteristiky. Proto je potřeba výběrové soubory každý rok aktualizovat.

Informace, které poskytnete, jsou nesmírně cenné

Respondent je tak vybrán do měsíčního, čtvrtletního nebo do ročního zjišťování. Pokud se jedná o fyzickou osobu nebo malou firmu, pak je zařazena na dva, tři nebo pět let. Ovšem pokud jste významní respondenti, tedy zaměstnavatelé s více než dvaceti zaměstnanci, případně máte vysoký obrát nebo aktiva, pak jste zařazeni do statistického zjišťování trvale a vaše data se ve své anonymní podobě stávají součástí obrazu této země.

Statistika totiž při své práci dodržuje důležitou zásadu a tou je zachování důvěrnosti dat respondentů. V praxi to znamená, že nesmí zveřejnit údaj, ze kterého by bylo jakkoliv patrné, o kterého respondenta se jedná. Takže můžete být klidní. Z údajů, které předáte statistikům, se o vás jako o fyzické či právnické osobě nikdo nic nedoví.

Ovšem informace, které poskytnete, jsou nesmírně cenné. Slouží totiž pro výpočet mnoha důležitých ukazatelů, např. hrubého domácího produktu a míry inflace. Tato čísla počítá právě Český statistický úřad a na jejich základě se přijímají důležité rozhodnutí ekonomická i legislativní. Stanovují se podle nich například příspěvky České republiky do EU nebo se data používají pro přípravu mnoha zákonů. Užitečnost a potřebnost sběru dat není dána tím, že Český statistický úřad údaje shromáždí, ale že získané informace zpracuje, výsledky zveřejní a tato čísla se pak používají v mnoha rozhodovacích procesech.

Jak to tedy vypadá v praxi...

Příkladem tvorby výběrového souboru může být statistické zjišťování, které nám na svém konci řekne, kolik se v Česku chová drůbeže. Z registru farem vybereme firmy a fyzické osoby, které se zabývají chovem drůbeže. Výběrovým kritériem, podle kterého jsou respondenti do zjišťování zařazeni, je velikost chovu drůbeže, sídlo a výrobní podoba. Na základě těchto kritérií jste zařazeni do zjišťování a to v praxi vypadá tak, že budete jednou za

rok dostávat dotazník, tzv. Soupis hospodářských zvířat (Zem 1-01). V něm vyplníte jeden řádek, pokud chováte jen drůbež. Pokud jste chovatelé dalších zvířat, vyplníte i informace o dalších vámi chovaných zvířatech.

Jednou za 10 let také obdržíte, stejně jako ostatní chovatelé v Evropské unii, podrobnější „Strukturální šetření v zemědělství.“ To poskytne informace, které se pak využívají pro zemědělskou dotační politiku Evropské unie.

Přebírání dat nelze vždy použít

Statistický úřad si plně uvědomuje, že vyplňování dotazníků přidělová respondentům práci. Proto se snaží vyplňování výkazů co nejvíce ulehčit nebo přímo omezit. Jedním ze způsobů, jak to udělat, je využití údajů, které jsou k dispozici u jiných institucí. Nejde to však vždy, i když bychom si to přáli. Přebírání dat z jiných administrativních zdrojů brání různé překážky. Někdy na sebe narážejí různé zákony, jindy se stává, že data, která jsou k dispozici u jiných institucí, nejsou vhodná pro účely statistického zpracování nebo nejsou elektronicky dostupná. To všechno jsou důvody, proč zatím nemůžeme být bez statistických zjišťování a tedy bez vaší přímé účasti. Jednání zaměřená na řešení dostupnosti údajů z jiných zdrojů jsou náročná a trvají dlouho, ale situace se rok od roku zlepšuje a ČSÚ v této oblasti vytrvale jedná. Ke konci roku 2010 se například podařilo zrušit

odvětví (P4-01), což se dotklo přibližně 28 tisíc respondentů.

Jak na to? Umíme vám poradit

Jak tedy statistické zjišťování usnadnit? Praktickým nástrojem pro snadnější vyplnění je elektronický sběr dat (pod zkratkou EPV – elektronické pořízení výkazů), který byl zaveden již v roce 1996. Tento způsob si řada respondentů oblíbila. Elektronický formulář pomáhá hlídat logické nesrovnalosti dat, nabízí klasifikace potřebné pro vyplnění a poskytuje metodické vysvětlivky. Nespornou výhodou je to, že je volně ke stažení a odeslání je bezplatné. Kromě toho vám zaručuje, že jej vyplníte správně, a statistikům poskytuje garanci plynulosti sběru a přímého zpracování dat, což je důvod, proč v tomto trendu pokračovat. Další cestou, jak v budoucnosti zjednodušit sběr dat, bude použití vyplnitelných pdf formulářů.

Pokud máte nejasnosti při vyplňování statistických dotazníků, pomohou vám webové stránky ČSÚ věnované přímo výkazům www.vykazy.cz. Na těchto stránkách najdete všechny důležité informace a odpovědi na nejčastější otázky. Také jsou vám k dispozici pracovníci Českého statistického úřadu na telefonu, rády vám poradí. Kontakt na ně najdete také na těchto stránkách. Samozřejmě máte i možnost nám napsat na e-mail: pilot-vykazy@czso.cz.

Pavla Trendová
odbor obecné metodiky